

Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri: Safranbolu'da Görev Yapan Din Görevlileri Üzerine Bir Araştırma

Mevlüt Kaya^a; Nurettin Küçük^{b*}

^aOndokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Samsun

^bOndokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun

Öz

Bu çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yapan İmam-Hatiplerin kendi algılarına göre din görevliliğine yönelik mesleki yeterlilik düzeyleri incelenmiştir. Bu amaçla hazırlanan kişisel bilgi anketi ile "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği", 17 Mart 2014 tarihinde Karabük ilinin Safranbolu ilçesinde toplam 85 İmam-Hatip üzerinde uygulanmıştır. Toplanan verilerin analizinde t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, imam-hatiplerin görev yaptıkları cami türüne, eğitim durumuna ve meslekteki kıdemlerine göre mesleki yeterlik algı düzeyleri arasında önemli bir farklılık görülmezken; imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri ile kitap okuma sıklığı arasında ($p<0,01$) düzeyinde olumlu bir ilişki görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Din görevlisi, İmam hatip, Diyanet İşleri Başkanlığı, Mesleki yeterlilik.

The Professional Proficiencies of Imams: A Case Study on Imams in Safranbolu

Abstract

This study examines the levels of professional proficiencies of imams according to their own perceptions who work for the Presidency of Religious Affairs in terms of religious duties. For this purpose, a "Personal Information Questionnaire" and the "Scale for Religious Professional Proficiency" were prepared by the researcher himself and administered to 85 imams who work in Karabük / Safranbolu in the date of March 17, 2014. For the analysis of data, T-test and analysis of variance were used. As a result of this study, it was not observed an important difference between the professional proficiency levels of Imams according to their mosque species, education levels and seniorities in their professions, however it was found that there was a positive relationship at the level of ($p < 0.01$) between the frequency of book reading and the professional proficiencies of imams.

Key Words: Imam, Professional qualities, Presidency of Religious Affairs.

Giriş

İnsanlığın başlangıcıyla birlikte ortaya çıkan din olgusu, bütün dünyada tarihin her döneminde bireyleri ve toplumları etkileyen en önemli kavramlardan birisi olmuştur. Öyle ki, ne kadar eskiye gidilirse gidilsin, insanın var olduğu her yerde her hangi bir dine mensup olmayan insanlara rastlansa bile, dini veya felsefi bir inancı olmayan bir toplum bu güne kadar hiç görülmemiştir (Keskin, 2004: 7). Bu nedenle günümüzde de, her toplum için dinin önemli bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Eğer din

insanlık için vazgeçilmez bir ihtiyaç ise, bu ihtiyacın en iyi şekilde karşılanması gerektiği de açıktır.

Günümüzde bu ihtiyacın karşılanabilmesi amacıyla, herhangi bir dini inanca sahip olan bütün ülkelerde resmi ve gayri resmi olarak oluşturulan bazı kurum veya kuruluşlar mevcuttur. Gayri resmi yapıların haricinde resmi olarak kabul edilen dini kurumlar, Avrupa devletlerinde zannedilenin aksine devlet yapısının dışında tutulmazlar. Ancak devlet ve siyasete mesafeli bir şekilde devletin bir organı olarak din hizmetlerini bir düzen ve disiplin içerisinde yürütürler.

Özellikle siyasi kurumlar tarafından din olgusu, günümüzde belli bir sisteme oturtulmuş ve bütün insanların dini ihtiyaçlarını karşılamalarına imkan sağlayacak hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin Avrupa Birliği, bünyesinde barındırdığı toplam 28 ülkenin çeşitli dinsel gruplarını ve mezheplerini dışlamak yerine, hem diyalojik bir yaklaşım benimseyerek Kilise, Havra, Sinagog veya Cami gibi bütün dini grupların temsil edildiği mekanları kapsayan hukuki düzenlemeler yapmak yoluyla hem de üye ülkelerin iç hukukundaki dini statülerine de saygı göstereceğini ifade ederek din ve dini kurumlar karşısındaki tavrını ortaya koymuştur (Turan, 2013: 109).

Ülkemizde din hizmetleri ile ilgili görevleri resmi olarak üstlenen kurum, 3 Mart 1924 tarihinden itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek amacıyla kurulan (DİB, 1965) bu kurumun bütün din hizmetleri, değişik kademelerde ve birbirinden farklı çeşitli düzeylerde dini formasyon almış din görevlileri tarafından yerine getirilmektedir.

Din görevlileri, Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluş yıllarına kadar toplumun aydın, kültürlü kişileri arasında sayılıyorlardı. Çünkü o zamanlar din görevlilerinin bilgi ve genel kültür düzeyleri, toplumun genel eğitim düzeyinin oldukça üzerindeydi. Zamanla birtakım imkansızlıklar nedeniyle örgün din eğitimi alanında yaşanan sıkıntılar, nitelikli din görevlilerinin yetişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Uzun yıllar boyunca, zor şartlar altında, yeterli bilgi birikimi ve formasyona sahip olmayan din görevlileriyle ülkemizde din hizmeti sürdürülmeye çalışılmıştır. Fakat 2000'li yıllara gelindiğinde, teknoloji ve globalleşmeyle birlikte toplumun da bilgi ve genel kültürü artmış, bununla birlikte dine karşı ilgi veya tepki de kayda değer bir şekilde yükselmiştir (Köken, 2006: 34-35). Yapılan araştırmaların, dinin suç oranlarını azalttığı ve güvenli bir yaşam sunmada ciddi bir etkiye sahip olduğu da göz önüne alındığında (Kızmaz, 2005: 189-215), böylesine önemli bir kurumda görev yapan imam-hatiplerin daha iyi yetiştirilmesi ve daha çok performans sergilemeleri gerektiği açık bir şekilde kendini göstermektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, özellikle dini olarak Müslümanların en önemli ihtiyaçları arasında yer alan toplumun dini açıdan aydınlatılması ve ibadet yerlerinin yönetilmesi işlerini din görevlileri vasıtasıyla sürdürmektedir. Tarih boyunca halkın dinini öğrenmesinde etkin rol oynayan din görevlileri, günümüzde de Müslümanların dini ritüellerini yerine getirmelerinde ve temel dini bilgileri öğrenmelerinde rehberlik görevini üstlenmektedir. Din görevlileri arasında yer alan imam-hatipler de, günlük

hayatta sadece namaz kıldırmakla yetinmeyip, vaaz, hutbe ve sohbetler yoluyla cemaatin dini eğitimine önemli oranda katkıda bulunmaktadır (Bilen, 2001: 73). Bu yüzden son derece önemli olan bu tür görevleri yerine getirebilecek olan bir din görevlisi, birtakım mesleki yeterliliklere ve niteliklere sahip olması gerekmektedir.

Meslekler, belirli ihtisas alanları olarak uzmanlaşmanın sağlandığı iş kollarıdır. Bu bağlamda her meslek kolu kendine özgü bir takım yeterlilik unsurlarını bünyesinde bulundurmakta ve çalışanlarını da bu mesleki yeterlilik unsurlarına uyum sağlamaya zorlamaktadır (Cem, 2012: 1729).

Yeterlilik kavramı, genel olarak bireyin görevleri ile ilgili rollerini kurumun hedef ve amaçlarına uygun olarak yerine getirebilmesi için gereken bilgi, beceri ve tutumları ifade etmektedir. Mesleki yeterlilik ise, mesleki yönden bir mesleğin başarılı bir şekilde yerine getirilebilmesi için sahip olunması gereken özellikleri ifade etmektedir (Turan, 2013a: 50).

Ulusal mesleki yeterlilik ise, yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarınca yapılan değerlendirmelerle tespit edilen ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından onaylanarak ulusal yeterlilik çerçevesine yerleştirilen, ilgili meslek alanındaki bireyin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinliktir. Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından 14 sektörde toplam 255 adet Ulusal Yeterlilik yayınlanmıştır. Belgelendirme faaliyetleri 33 yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşu tarafından 156 Ulusal Yeterlilikte devam etmekte olduğu belirtilmektedir (MYK, 2014).

Mesleki yeterlilik her meslek alanında olduğu gibi, din görevliliği alanında da önemli bir husus olarak görülmektedir. Bu amaçla, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile Diyanet İşleri Başkanlığı birlikte, 11-12 Mart 2004 tarihlerinde Kayseri’de “Din Görevlilerinin Yeterlilikleri” adında tartışmalı bir ilmi toplantı düzenlemiştir. Dört oturumdan oluşan ve beş ayrı tebliğin sunulduğu bu toplantıda, Müftülerin, İmam-Hatiplerin, Din Hizmetleri Uzmanlarının, Vaizlerin ve Kur’an Kursu Öğreticilerinin yeterlilikleri ele alınmıştır (Güven, 2006: 402).

Diyanet İşleri Başkanlığı, T.C. Anayasası’nın 136. maddesi ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun öngördüğü çerçevede, din hizmetlerini yürüten personelin görevlerini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmeleri için sahip olunması gereken mesleki yeterlilikleri belirlemiştir. Bu yeterlilikler, Genel Kültür, Temel ve Özel yeterlilikler olarak üç başlık altında toplanmıştır.

Bütün din görevlileri için ortak olan genel kültür yeterlilikleri içerisinde özetle, “mesleğinin gerektirdiği düzeyde İslam’ın evrensel değerlere bilim ve kültüre olan katkılarını, ulusal ve uluslararası güncel dini gelişmeleri, görev alanıyla ilgili mevzuatı, başkanlığın teşkilat yapısını bilir ve alanıyla ilgili yayınları takip eder” gibi yeterlilikler yer almaktadır.

İmam-Hatiplerin temel yeterlilikleri başlığında ise, “Kur’an-ı Kerim’i usulüne uygun tecvitli okuyabilme, bazı sureleri ve anlamlarını ezbere bilme, Kur’anın temel

özelliklerini, İslam tarihini, fıkıh, siyer ve yaşayan dünya dinleri gibi konuları ana hatlarıyla bilme" gibi yeterlilikler bulunmaktadır.

İmam-hatiplerin özel yeterlilikleri bölümünde ise özetle, "halkın dini ihtiyaçlarını karşılayabilme ve kendini geliştirme konusunda bilimsel, kültürel ve sosyal etkinliklere katılma ve etkinlikler düzenleme" gibi yeterlilikler sayılmaktadır (DİB, 2014).

Çalışmamızda ele aldığımız din görevlilerinin mesleki yeterliliklerinin önemi hakkında, yine Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2014 yılında hazırladığı personel yeterlilikleri çalışmasında şu ifadeler yer verilmektedir:

"Din hizmeti veren görevlinin, toplumun din konusundaki ihtiyaçlarına yeterince cevap verememesi hurafelerin yayılmasına neden olacaktır. Bu nedenle din hizmetlerini yürütenlerin temel alan bilgisi yanında iletişim, genel kültür, eğitim-öğretim gibi alanlarda da bazı bilgi ve becerilere sahip olması, her geçen gün daha çok hissedilen bir ihtiyaç durumundadır. Bu ihtiyacın karşılanması hizmetin verimini ve kalitesini artıracaktır. Dolayısıyla bu mesele, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın üzerinde önemle durduğu bir konudur (DİB, 2014)."

Bu bağlamda, hazırlanan bu çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde imam-hatip olarak görev yapan din görevlilerinin, mesleklerine yönelik yeterlilikleri; mesleki alan bilgi ve becerisi, mesleki pedagojik formasyon, dini danışmanlık ve rehberlik yeterlilikleri bakımından incelenmektedir. Ayrıca, imam-hatiplerin görev yaptıkları cami türü, eğitim durumları, meslekteki kıdemleri ve kitap okuma alışkanlıklarına göre mesleki yeterlilikleri yapılan analizler ışığında değerlendirilmektedir.

1. Araştırmanın Problemi

Teknoloji çağını yaşayan, modern yaşam ilişkilerinin hakim olduğu toplumumuzda eğitim seviyesi her geçen gün artmakta, sosyo-kültürel ve dini alandaki ihtiyaç ve beklentiler farklılaşmakta ve her alanda hızlı bir değişim kendini göstermektedir. Bu değişimin sonucu olarak da insanların, bir takım görevleri olan bireylerden beklediği mesleki beceriler de sürekli farklılaşmaktadır. Dolayısıyla bu talepleri, ihtiyaçları karşılayacak görevli personellerin de buna paralel olarak farklı ve yeni bazı niteliklerle donanması kaçınılmaz olmaktadır.

Ülkemizdeki Müslüman kesimin dinsel beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak tek resmi kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Bu kurumun istatistiksel verilerine göre, Türkiye'de 31.12.2013 tarihi itibarıyla 85.412 cami ve 78.590 imam-hatip bulunmaktadır. Sayısı, ilgi ve etki alanı bakımından halka bu kadar yakın olan bu kurumun din görevlilerine önemli görevler düşmekle birlikte, bu görevlilerin mesleki olarak yeterlilik durumları özenle takip edilmeli ve gerekli tedbir ve önlemler alınmalıdır.

Bu çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki din görevlilerinin kendi algılarına göre mesleki yeterlilik düzeyleri incelenmiştir. Bu bağlamda "din görevlilerinin öğrenim durumu, cami grupları, mesleki kıdemleri ve kitap okuma sıklığına göre

mesleki yeterlilik algı düzeyleri nasıldır?" sorusu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. İlahiyat Fakültesi mezunu imam-hatipler ile ilahiyat ön lisans veya imam-hatip lisesi mezunu olan imam-hatiplerin din görevliliğine yönelik mesleki yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. İmam-hatiplerin görev yaptıkları cami gurupları ile mesleki yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Din görevlilerinin meslekteki kıdemleri ile mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Din görevlilerinin kitap okuma sıklığıyla mesleki yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Araştırmanın Amacı

Camiler, Müslümanların toplanıp ibadetlerini yaptıkları "Allah'ın evi" olarak kabul edilen kutsal mekânlar olmakla beraber, aynı zamanda birer dini eğitim ve öğretim mekânlarıdır. Bununla birlikte, günümüzde bir meslek haline gelmiş olan din görevliliği sadece toplu ibadetlerin, cenaze, nikâh vb. dini hizmetlerin yerine getirilmesinden ibaret değil, bunlardan daha önemlisi halkın dini konularda bilgilendirilmesi ve aydınlatılması işidir (Cebeci, 2005:211-212). Bu nedenle, din görevlilerinin bu tür dini hizmetleri hakkıyla yerine getirebilmeleri, iyi bir mesleki yeterliliğe sahip olmalarını gerektirmektedir.

Din hizmetlerinin verimli ve kaliteli bir şekilde yürütülmesi, en başta din görevlilerinin mesleki bilgi ve genel kültür açısından iyi yetişmiş olmalarına bağlıdır. Halkla sürekli olarak yüz yüze olmaları ve doğrudan iletişim kurmaları, din görevlilerini toplumun manevi imarında ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle, din görevliliği gibi çok önemli bir göreve aday olanların mesleki bilgi, beceri ve genel kültür bakımından iyi yetişmeleri, hem kurumsal açıdan hem de toplumsal açıdan son derece önemlidir. Böylesine önemli bir görevi icra etme konumunda bulunan kimselerin mesleki yeterlilikleri, ihtiyaçları ve beklentileri zaman zaman yapılacak olan alan araştırmaları ile tespit edilmelidir (Turan,2013a: 34).

Bu çalışmanın amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde din görevlisi olarak vazife yapan imam-hatiplerin yeterlilik düzeylerini belirleyerek bu bağlamda bir takım çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışmanın, hem din görevlilerinin sorunlarının tespit edilip ortadan kaldırılmasına, hem de vatandaşlarımıza daha etkin ve verimli bir din hizmeti sunulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Yöntem

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014 yılında Karabük ilinin Safranbolu ilçesinde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yapmakta olan İmam-Hatipler oluşturmaktadır. 2014 yılı itibariyle Safranbolu ilçesinde görev yapmakta olan İmam-Hatip sayısı,

müftülüğün resmi internet sitesinden alınan bilgilere göre, 167 kadrolu, 22 sözleşmeli ve 1 vekil İmam-Hatip olmak üzere toplam 190 kişiden oluşmaktadır (Safranbolu Müftülüğü, 2013).

Araştırmanın örneklemini ise, Safranbolu Müftülüğünde 17 Mart 2014 tarihinde yapılan İmam-Hatipler mutat toplantısı sırasında, tesadüfi olarak seçilen 85 İmam-Hatipten oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında, "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği" uygulanmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, kurumun farklı kademelerinde görev yapan personelinin mesleki performansını artırmak amacı ile hazırlanmış olduğu yeterlilik kriterlerinden hareketle (İmam-Hatip yeterlilik kriterleri açısından) bir "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği" hazırlanmıştır (DİB, 2014).

Daha önce Kaya ve Turan tarafından uygulanan, geçerlik ve güvenilirliği sağlanan bu ölçek toplam 55 maddeden oluşmaktadır (Kaya ve Turan, 2013: 5-36). Dört dereceli olarak hazırlanmış olan bu ölçeğin maddelerine verilecek cevap seçenekleri "hiç katılmıyorum", "kısmen katılıyorum", "büyük ölçüde katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde düzenlemiştir. Ölçeğin puanlanması, bu seçenekler sırasına göre maddelere 1, 2, 3, 4 ağırlık puanları verilerek yapılmaktadır.

"Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği" örneklem grubuna uygulandıktan sonra elde edilen veriler üzerinden, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği"nin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu KMO değeri 0,77 ve Barlett test değeri ($p < 0,001$) olarak bulunmuştur. KMO değerinin yüksek olması, ölçek verileri üzerinde faktör analizinin yapılabilirliğini göstermektedir.

Ölçeğin alt faktörlerini görmek amacıyla döndürülmüş (varimax) temel bileşenler faktör analizi yapılmış ve ölçek maddeleri üç alt faktörde toplanmıştır. "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği"nin faktör analizi sonuçları ve ölçeğin toplam puanı ile madde puanlarının korelasyon katsayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Din Görevlileri Mesleki Yeterliliği Faktör Analizi Sonuçları

Alt Faktörler	Madde No	Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Maddeleri	Top.Puan-Mad.Puan	1. Faktör Yüklü	2. Faktör Yüklü	3. Faktör Yüklü
Dini Danışmanlık ve Rehberlik	52	Görevimde daha başarılı olabilmek için insan bilimlerinden yararlanırım.	0,70	0,84		
	44	Görevimi yerine getirirken yaygın din eğitimi ile ilgili ilke ve yöntemlerden faydalanırım.	0,68	0,77		
	51	Din bilimleriyle diğer bilimler arasında ilişki kurabilirim.	0,61	0,77		
	50	Din hizmetlerini daha etkili yapabilmek için farklı alanlarda okumalar yapabiliyorum.	0,61	0,77		
	45	Yaz Kur'an kurslarında din eğitimi ile ilgili yeni yöntem ve teknikleri uygulayabiliyorum	0,61	0,70		
	47	Yetişkinlerin eğitim öğretimine ilişkin temel ilke ve kavramları, yaygın din eğitimi uygulamalarında kullanabilirim	0,64	0,69		
	49	Cemaatimin kendi arasında yaşadığı sorunların çözümünde aktif rol oynayabilirim.	0,54	0,69		
	43	Yaygın din eğitimi ile ilgili ilke ve yöntemleri bilirim.	0,66	0,68		
	40	Görev alanımla ilgili herhangi bir sorunla karşılaştığımda onu çözebilirim.	0,60	0,63		
	33	Etkili iletişim yöntem ve tekniklerini bilirim.	0,57	0,62		
	54	Günümüzde mevcut olan dini akımları bilirim.	0,70	0,62		
	35	Kur'anı yüzünden okumayı öğretirken gerekli yöntem ve teknikleri kullanabilirim.	0,67	0,61		
	41	Cemaatimin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini bilirim.	0,66	0,60		
	42	Görevimi yerine getirirken, cemaatimin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre hareket edebilirim	0,62	0,55		
	48	Düğün, nişan vb. törenlerde günün anlam ve önemine ilişkin etkili konuşma yapabiliyorum.	0,68	0,52		
	55	Türkiye'nin dini yapısı hakkında yeterli derecede bilgi sahibiyim.	0,60	0,52		
	46	Vaaz ve hutbeleri sunarken Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanabilirim	0,57	0,52		
	21	İslamın dışındaki diğer dinler hakkında yeterli bilgiye sahibim.	0,59	0,48		
	38	Görev alanımla ilgili cemaatime dini konularda danışmanlık ve rehberlik yapabiliyorum.	0,78	0,47		
	53	Yerel ve genel ölçekte güncel olayları takip ederim.	0,60	0,45		
30	Kendimi geliştirmek için mesleğimle ilgili yayınları takip ederim.	0,52	0,45			
28	Yapılması mutad olan duaları Türkçeleriyle birlikte yapabiliyorum.	0,61	0,38			
Mesleki Alan Bilgi ve Becerisi	7	Kur'an ve tefsirle ilgili temel kavram ve ilkeleri bilirim.	0,59		0,73	
	11	İman, ibadet ve ahlak konularında yeterli derecede hadis bilgisine sahibim.	0,57		0,72	
	16	İlk dönem İslam tarihindeki olayları sebep ve sonuçlarıyla açıklayabilirim.	0,67		0,72	
	20	Dindeki inanç ve yorum farklarını bilirim.	0,62		0,70	
	13	Temel fıkıh kavramlarını bilirim.	0,59		0,68	

Tablo 1: Din Görevlileri Mesleki Yeterliliği Faktör Analizi Sonuçları (DEVAMI)

Mesleki Alan Bilgi ve Becerisi	9	Hadislerle ilgili temel kavramları bilirim.	0,67		0,67	
	19	Dini ve ahlaki konuları açıklamada naslarla birlikte akıl ve bilimi kullanabilirim.	0,55		0,65	
	14	Fıkıhın temel kaynaklarını isimleriyle bilirim.	0,57		0,63	
	10	Temel hadis kaynaklarının isimlerini bilirim.	0,56		0,63	
	6	Kur'anın başlıca ana konularını bilirim.	0,54		0,60	
	2	Okuduğum ayetlerin anlamlarını bilirim.	0,47		0,57	
	12	Kullandığım hadislerin anlamlarını bilirim.	0,57		0,57	
	17	Hutbe, vaaz ve sohbetlerimde Hz. Peygamberin tutum ve davranışlarından örnekler verebilirim.	0,70		0,52	
	8	Tefsir yardımıyla ayetlerin anlamlarını açıklayabilirim.	0,46		0,51	
	18	İslam tarihi ile ilgili temel kaynakların isimlerini bilirim.	0,55		0,48	
	13	Temel fıkıh kavramlarını bilirim.	0,59		0,46	
	15	Hz. Peygamberin hayatını bilirim.	0,19		0,45	
	25	Namazda okunan kısa surelerin anlamlarını bilirim.	0,49		0,41	
	4	Görevimin gerektirdiği kadar Arapça bilirim.	0,46		0,40	
Mesleki Pedagojik Formasyon	23	Gerektiğinde cemaatin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun vaaz hazırlar ve sunabilirim.	0,55			0,67
	27	Cemaatin iman, ibadet ve ahlak konularındaki sorularını cevaplandırabilirim.	0,67			0,57
	26	Gerektiğinde ilmihal konularını cemaatin seviyesine uygun olarak anlatabilirim.	0,60			0,56
	39	Önemli gün ve gecelerde programlar düzenlerim.	0,46			0,54
	24	Cenaze ile ilgili dini görevleri usulüne uygun bir şekilde yapabilirim.	0,50			0,53
	36	Cemaatimle etkili bir iletişim kurarım.	0,58			0,52
	3	Görevimi yaparken Kur'anın mealinden yararlanırım.	0,52			0,52
	31	Yaz Kur'an Kurslarında başarılı bir öğreticilik yapabilirim.	0,58			0,50
	22	Günün anlam ve önemine ve cemaatin ihtiyaçlarına uygun hutbe hazırlar ve sunabilirim.	0,73			0,49
	34	Vaaz ve hutbe hazırlayabilirim.	0,57			0,48
	29	Yasin, Mülk, Fetih, Hucurat, Rahman ve Nebe sureleri ile Duha suresinden Nas suresine kadar ezbere okurum.	0,37			0,39
	1	Kur'anı tecvid kurallarına göre yüzünden okurum.	0,30			0,38
	32	Özel gün ve gecelerde cemaatin önünde Kur'anı makam üzere okurum.	0,39			0,30
	5	Namazları usulüne uygun olarak kıldırabilirim.	0,19			0,20

Tablo 1'de görüldüğü gibi, "Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilik Ölçeği'nin" alt faktörleri, "Dini Danışmanlık ve Rehberlik" 22 maddeden, "Mesleki Alan Bilgi ve Becerisi" 19 maddeden, "Mesleki Pedagojik Formasyon" ise 14 maddeden oluşmaktadır. Ancak, Mesleki Pedagojik Formasyon Yeterliliği alt boyutunda yer alan "Namazları usulüne uygun olarak kıldırabilirim" maddesinin, hem toplam puan ile madde puanı korelasyonunun, hem de faktör yükünün düşük olması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Bu nedenle, Ölçeğin tümünden alınabilecek en düşük puan 54, en yüksek puan ise 216 olabilmektedir. Bu çalışmada bulgular bölümündeki tablolarda verilerin analizi, ölçeğin bütününden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen faktör analiz sonuçları, Kaya ve Turan (2013) ile Turan (2013a) tarafından yapılan çalışmalardaki faktör analizi sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Ölçeğin, bu çalışmanın verileri ile yapılan güvenirlik analizinde, test-yarı test güvenirlik katsayısı 0.84 ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.96 olarak bulunmuştur. Kaya ve Turan (2013) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin test-yarı test güvenirlik katsayısı 0.87 ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.95 olarak bulunmuştur Kaya ve Turan, 2003:15). Turan'ın (2013a) çalışmasında ise, test-yarı test güvenirlik katsayısı 0.74 ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.90 olarak bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre, "Din Görevliliği Mesleki Yeterlilik Ölçeği"nin geçerlik ve güvenilirliğinin yeterli olduğu söylenebilir.

4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, 17 Mart 2014 tarihinde, alan araştırması yöntemiyle araştırmacı tarafından Karabük iline bağlı Safranbolu ilçesinde İmam-Hatip olarak görev yapan ve müftülüklerin aylık mutata toplantısı esnasında tesadüfi yöntemle örnekleme giren 100 İmam- Hattipten toplanmıştır. Bunların içerisinde geçerli olan 85 anketten elde edilen veriler, SPSS bilgisayar programına girilerek istatistiksel işlemler yapılmıştır. Verilerin analizinde, t-testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

4.1. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Diyanet İşleri Başkanlığı, Safranbolu Müftülüğünde İmam-Hatip olarak görev yapan din görevlilerinin çeşitli değişkenlere göre din görevliliği mesleki yeterliklerine ait veriler tablolaraştırılarak tartışma ve yorumları yapılmıştır.

Bilindiği gibi camiler, Müslümanların çoğunluk veya azınlık olarak buldukları bütün coğrafyalarda var olmuş ve olacaklardır. Çünkü bir yerde Caminin bulunması, orada yaşayan halkın ya geçmişte ya da şuanda Müslüman olduklarının bir göstergesi olduğu kabul edilmektedir (Yazıcı, 2007: 8). Bu yüzden İslam şehirlerinde sadece merkezlerde değil, uzak ve yakın köylerde de camiler inşa edilmekte ve din görevlileri atanmaktadır.

Ayrıca insanlar, içinde yaşadıkları kültürel, sosyal ve doğal çevreye bağlı olarak kendi doğru ve yanlışlarını, örf, adet ve davranışlarını geliştirirler (Bilgiseven, 86: 106). Bu yüzden, kültür çevreleri ve fiziki çevre değiştikçe inanç ve tutumlarda değişiklikler meydana gelmektedir. Yani şehir kültürü içinde yaşayan bir grupla, kırsal kesim kültürüne sahip bir grubun inanç ve tutumlarının birbirinin aynısı olması mümkün değildir (Dağcı, 2010: 16). Bundan dolayıdır ki Diyanet İşleri Başkanlığı da bünyesinde bulunan camileri, hem kültürel hem de nüfusal farklılığı göz önünde bulundurarak çeşitli gruplara ayırmaktadır. Görev yaptıkları cami türüne göre imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri aşağıda incelenmiştir.

1.Görev Yaptıkları Cami Türüne Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Tablo 2: Görev Yaptığı Cami Türüne Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Cami Türü	N	X	S	Sonuç
B Grubu	5	160,00	34,80	Sd=2/82
C Grubu	20	165,85	23,30	F=1.09
D Grubu	60	156,63	23,66	p=0,34
Toplam	85	159,00	24,26	p> 0,05 Önemsiz

Tabloya bakıldığında, genel itibariyle köylerde bulunan D Grubu camilerde görev yapan İmam-Hatiplerin din görevliliği mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=156,63), ilçe merkezine yakın yerler olan C Grubu camilerde görev yapanların din görevliliği mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=165,85) ve ilçe merkezinde yer alan B Grubu camilerde görev yapan İmam-Hatiplerin din görevliliği mesleki yeterlik puanlarının ortalaması ise (X=160,00) olarak bulunmuştur.

Görev yaptıkları yere göre, imam-hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığına varyans analizi ile bakılmıştır. Yapılan varyans analizi sonucunda köyde görev yapan imam-hatipler ile ilçe merkezinde görev yapanların puan ortalamaları arasındaki farkın (p> 0,05) düzeyinde önemsiz olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, köyde görev yapan İmam-Hatiplerin din görevliliği mesleki yeterlik düzeyleriyle, ilçe merkezlerinde görev yapanların mesleki yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Görev yapılan cami türüne göre imam-hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamakla birlikte, D grubu camilerde görev yapan imam-hatiplerin mesleki yeterlik puan ortalamasının B ve C grubu camilerde görev yapanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. B ve C grubu camilerde görev yapan imam-hatiplerin, D grubu camilerde görev yapan imam hatiplere göre daha yüksek mesleki yeterlilik puan ortalamasına sahip olmalarının birçok nedeninin olması düşünülebilir.

DİB Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğine göre, imam-hatipler ilk defa köylerde bulunan D grubu camilere atanmaktadırlar (Mad.17). İmam-hatiplerin il ve ilçe merkezlerinde bulunan B ve C grubundaki camilere atanabilmesi için D grubu camilerde en az 3-5 yıl görev yapmaları; ayrıca Başkanlık tarafından merkezi olarak Mesleki Bilgiler Seviye Tespit Sınavı (MBSTS)'ından ve müftülükler tarafından yapılan sözlü sınavdan belli düzeyde puan almaları gerekmektedir. Bu sınav sonuçlarında adayların eğitim durumları da etkili olmaktadır. Üst gruptaki camilere imam-hatiplerin atamasında sınav puanları ile birlikte üst düzeyde öğrenim görenlere de öncelik verilmektedir.

Turan (2013) tarafından yapılan konuyla ilgili benzer bir çalışmada, köylerde görev yapan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeylerinin il ve ilçe merkezlerinde görev yapan imam-hatiplerden daha düşük olmasını, imam-hatiplerin öğrenim

durumu ve mesleki motivasyonlarına bağlamaktadır (Turan, 2013a: 56). Eğitim ve sosyal hayatın yoğun bir şekilde yaşandığı şehirlerden, imam-hatiplik mesleğini icra etmek üzere köylere giden din görevlilerinin, zamanlarının büyük bir kısmını tarla ve diğer köy işlerinde geçirmek zorunda olan köy halkına uyum sağlama konusunda zorluk yaşamaları ve buna bağlı olarak da mesleki motivasyonlarının zamanla düşmesi muhtemel bir durumdur.

Ayrıca, köylerdeki camilerin merkezlerdeki camilere göre daha az cemaate sahip olmaları nedeniyle, köylerde görev yapan imam-hatiplerin şehir merkezleri ve şehre yakın camilerde görev yapanlara göre daha sakin ve düşük tempolu bir çalışma sürecine sahip oldukları bilinen bir gerçektir (Onay, 2008: 202-210). Bu gerçeklikten hareketle, köylerde görev yapan imam-hatiplerin çeşitli nedenlere bağlı olarak kendilerini yetiştirme motivasyonlarının ve mesleki yeterlilik düzeylerinin kısmen düştüğü söylenebilir.

2. Eğitim Durumlarına Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Tablo 3: Eğitim Durumlarına Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Eğitim Durumu	N	X	S	Sonuç
1. İmam Hatip Lisesi	17	153,06	18,03	Sd=3/81
2. İlahiyat Önlisans	43	165,00	23,55	F=2,26
3. İlahiyat Fakültesi	5	163,20	7,46	p= 0,08
4. Başka	20	150,10	29,84	p> 0,05
Toplam	85	159,00	24,26	Önemsiz

Tabloda din görevlilerinin eğitim durumlarına göre mesleki yeterlilik puanlarının ortalamasına yer verilmiştir. Buna göre, imam hatip lisesi mezunlarının mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=153,06), ilahiyat önlisans mezunlarının mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=165,00), ilahiyat fakültesi mezunlarının mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=163,20) ve diğer okul veya fakültelerden mezun olanların mesleki yeterlilik puanlarının ortalamaları ise (X= 150,10) olarak bulunmuştur. Ankette "Başka" seçeneğini işaretleyen din görevlilerinin çoğunun, işletme fakültesi veya sosyal bilimler meslek yüksekokulu mezunu oldukları ve mesleki yeterlilik puan ortalamalarının genel ortalamanın oldukça altında olduğu görülmektedir. Ayrıca, örnekleme giren 85 imam-hatibin çok azının (sadece 5 tanesinin) İlahiyat Fakültesi mezunu olması, imam-hatiplerin öğrenim düzeylerinin yükseltilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda imam hatip lisesi, ilahiyat lisans ve ilahiyat önlisans mezunu olan din görevlilerinin mesleki yeterlilik puan ortalamaları arasındaki farkın (p> 0,05) düzeyinde önemsiz olduğu görülmüştür.

Eğitim durumuna göre, imam hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak (p>0,05) düzeyinde önemli görülmemekle birlikte, İlahiyat önlisans ve ilahiyat fakültesi mezunu din görevlilerinin puan ortalamasının genel ortalamaya ve imam hatip lisesi mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İmam hatip lisesi mezunu olan din görevlilerinin mesleki yeterlilik puan ortalaması ise genel ortalamanın altında bulunmuştur.

Bu konuda Turan (2013) tarafından yapılan araştırmada, ilahiyat fakültesi mezunu olan imam hatiplerin mesleki yeterlik puan ortalaması, ilahiyat önlisans ve imam hatip lisesi mezunu olan imam hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamasına göre daha yüksek olarak bulunmuştur (Turan, 2013a: 58). Ayrıca, ilahiyat fakültesi ve imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri üzerinde Kaya ve Turan (2013) tarafından yapılan bu konudaki bir araştırmada, ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin imam hatiplik mesleki yeterlilik düzeyi, imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olarak bulunmuştur (Kaya ve Turan, 2013: 16).

Çekin (2005) tarafından yapılan araştırmada, örneklemin yaklaşık %57'sinin imam hatip lisesi olduğu din görevlileri, genel olarak kendi mesleki yeterliliklerini "yeterli" olarak algılayan, halk ise din görevlilerinin mesleki yeterliliklerini "kısmen yeterli" olarak görmektedir (Çekin, 2005: 129-131). Yılgin (1997)'in araştırmasında cemaatin %17'si din görevlilerini mesleki açıdan yeterli görürken, din görevlilerinin %59'u kendilerini yeterli olarak görmektedirler (Yılgin, 1997: 50,61). Dam (2003)'in araştırmasında, halkın %43'ü din görevlilerini mesleki açıdan kısmen yeterli görürken, %34'ü yeterli görmemektedir (Dam, 2003: 38). Yıldırım (2006)'in araştırmasında ise halk, ilahiyat fakültesi mezunlarını imam hatip lisesi mezunlarına göre mesleki yeterlilik bakımından daha fazla oranda yeterli olarak görmektedir (Yıldırım, 2006: 37). Konuyla ilgili olarak Keyifli (1997)'nin çalışmasında, imam-hatip lisesi mezunu olan din görevlilerinin kendilerini mesleki açıdan "kısmen yeterli" gördükleri ve eğitim durumlarının artmasıyla birlikte yeterlilik düzeylerinin de arttığını ifade edilmektedir (Keyifli, 1997: 107).

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öğrenim düzeyi yükseldikçe, imam hatiplerin mesleki yeterlik düzeylerinin de yükseldiği anlaşılmaktadır.

Kuruluşundan itibaren Müslümanların bireysel veya topluca ibadet ettikleri mekânlar olan camiler, dini bir merkez olarak İslam kültür ve medeniyetinin oluşmasında ve gelişmesinde rol oynamış önemli kurumlardan olduğu açık bir gerçektir (Köylü, 2012: 240). Bu nedenle, böylesine önemli kurumların teslim edileceği din görevlileri de, eğitim açısından daha donanımlı ve birikimli olmak zorundadırlar. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalışan din görevlilerinin öğrenim durumlarına bakıldığında, personel sayısının %25,2'sinin imam hatip lisesi, %43,3'ünün ilahiyat önlisans ve sadece %13'ünün ilahiyat fakültesi lisans mezunu olduğu görülmektedir (DİB, 2013). Bu oranların ilahiyat fakültesi mezunları lehine artırılması, daha yeterli ve verimli bir din hizmeti açısından önemli görülmektedir.

Lider ve önder olan din görevlilerinin eğitim düzeyi, bilgi ve genel kültürü gibi her konuda toplumun önünde olması beklenmektedir. Eğitim bakımından toplumun gerisinde kalan bir din görevlisinin ise topluma sağlıklı ve yeterli bir din hizmeti sunması mümkün gözükmemektedir (Yavuzer, 2012: 78).

3. Meslekteki Kıdemlerine Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Tablo 4: Meslekteki Kıdemlerine Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Kıdem	N	X	S	Sonuç
1-5 Yıl	14	150,86	15,72	Sd=5,79 F=0,98 p=0,43 p> 0,05 Önemsiz
6- 10 Yıl	7	150,43	18,43	
11-15 Yıl	13	161,62	24,63	
16-20 Yıl	8	171,88	30,56	
21-25 Yıl	18	160,56	27,43	
26 ve Üstü	25	159,36	24,74	
Toplam	85	159,00	24,26	

Tabloda din görevlilerinin mesleki kıdemlerine göre mesleki yeterlilik puanlarının ortalamasına yer verilmiştir. Buna göre, 1 yıl ile 5 yıl arasında görev yapmakta olan imam-hatiplerin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=150,86), görev süreleri 6-10 yıl arası olan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=150,43), 11-15 yıl arası olanların mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=161,62), görev süreleri 16-20 yıl arası olan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=171,88), 21-25 yıl arası olanların mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=160,56) ve 26 yıldan fazla görev yapmakta olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik puanlarının ortalamaları (X=159,36) olarak bulunmuştur.

Yapılan varyans analizi sonucunda, kıdeme göre din görevlilerinin mesleki yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Kıdeme göre din görevlilerinin mesleki yeterlilik puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte; ilk 10 yıllık kıdemi olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamalarının düşük, kıdemi 15-20 yıl arasında olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik puan ortalamalarının ise yüksek olduğu, kıdemi 20 yıldan fazla olan din görevlilerinin mesleki yeterlilik düzeylerinin de düşmeye başladığı görülmektedir.

Bu durumun en önemli nedenini, din görevlilerinde zamanla ortaya çıkan "Mesleki Tükenmişlik" olarak adlandırabiliriz. Tükenmişlik kısaca, yoğun stres ve doyumsuzluğa tepki olarak, bireyin psikolojik olarak işinden soğuması şeklinde tanımlanmaktadır. Meslekî tükenmişlikle ilgili olan meslekî problemler; çalışma ortamında, zaman, mekân, çevre gibi değişkenlerden kaynaklanabilen türlere sahiptir. Din görevliliğinin diğer mesleklerden farklı yönleri bulunmaktadır. Din görevlileri diğer meslek alanlarından farklı olarak, görevlerini yerine getirirken aynı zamanda yaptıkları işte Allah'a karşı manevî sorumluluk taşımaktadırlar (Buyrukçu, 1995). Ayrıca, imam-hatip olarak görev yapan din görevlileri, diğer devlet memurlarından farklı bir mesai düzeniyle çalışmaktadırlar. Onlar namaz vakitlerinin değişken yapısı içerisinde, günün beş vakti görev yerlerinde hazır bulunmaktadır (Çoştı, 2013: 1). Yıllarca aynı şartlar altında ve neredeyse aynı cemaatle, aynı mekanda sürekli aynı ritüelleri yapıyor olmak, zamanla din görevlilerinde mesleki tükenmişlik problemine yol açtığı belirtilebilir.

4. Kitap Okuma Alışkanlıklarına Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Tablo 5: Kitap Okuma Alışkanlıklarına Göre Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri

Aylık Okunan Kitap Sayısı	N	X	S	Sonuç
1'den az ve hiç	43	152,58	20,74	Sd=2/82
1-2 kitap	37	160,89	13,58	F=10,90
3 ve daha fazla	5	200,20	15,65	p=0,000
Toplam	85	159,00	24,26	p< 0,001 Önemli

Tabloda din görevlilerinin aylık ortalama kitap okuma alışkanlıklarına göre mesleki yeterlilik puanlarının ortalamasına yer verilmiştir. Buna göre, 1'den az kitap okuyan veya hiç kitap okumayan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=152,58), aylık 1-2 kitap okuyan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması (X=160,89), aylık olarak 3 ve daha fazla kitap okuyan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının ortalaması ise (X=200,20 olarak bulunmuştur.

Kitap okuma alışkanlıklarına göre, imam-hatiplerin puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığına varyans analizi ile bakılmış ve ortalamalar arasındaki fark (p<0,001) düzeyinde önemli görülmüştür. Yapılan Tukey HSD testi sonucunda ise, aylık ortalama 1, 2, 3 ve daha fazla kitap okuyan din görevlilerinin mesleki yeterlik puanlarının, 1'den az ve hiç kitap okumayan din görevlilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, ankete katılan din görevlilerinin büyük bir çoğunluğunun genel kitap okuma ortalamasının altında kaldığı ve az kitap okuyan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeylerinin de düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tarih boyunca bakıldığında, bütün dini inanç ve felsefelerde kitap okumanın öneminden bahsedilerek, boş vakitleri değerlendirme, sıkıntıları unutmaya, neşelenme ve manevi duyguları tazeleme gibi konularda sıklıkla kitap okuma yöntemine başvurulduğu görülmektedir (Cebeci, 2012: 114). Bu bağlamda bir din görevlisi, mesleğiyle ilgili olan bütün bilim dalları yanında, tarihten psikolojiye, edebiyattan felsefeye, fen bilimlerden güzel sanatlara, spordan aktüaliteye kadar her alanda az çok bilgi ve kültüre sahip olması şarttır (Öcal, 1999: 16). Bunun için de mümkün oldukça hem kendi alanıyla ilgili hem de diğer sosyal alanlarla ilgili kitap, dergi, gazete gibi yazılı kaynaklardan faydalanmalıdır.

Sonuç olarak, imam-hatiplerin kitap okuma sıklığının artması, mesleki yeterlilik düzeylerinin yükselmesinin önemli bir nedeni olarak görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Diyanet İşleri Başkanlığının gerçekleştirdiği din hizmetlerinin en büyük alanını cami merkezli hizmetler oluşturmaktadır. Camiler ibadet yeri olma özelliğinin yanında, din eğitiminin temel konuları olan iman, ibadet, ahlak gibi konularda eğitim yapılan birer yaygın eğitim kurumudur. Camilerde okunan hutbeler ve yapılan

vaazlarda her yaş ve seviyedeki insanlar bilgilendirilmekte ve aydınlatılmaktadır. Toplumun dini ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, kendi alanında zengin bilgi ve kültür birikimine sahip, şahsiyet ve karakter sahibi aydın din görevlilerine ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir.

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı, anayasal bir kurum olarak kanunun kendisine vermiş olduğu yetki çerçevesinde toplumun her kesimine din hizmeti sunmakla yükümlü kılınmıştır. Bu hizmeti yerine getirmek için, İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi gibi dini eğitim veren kurum mezunlarından ihtiyaca göre her yıl belirli sayıda din görevlisini kadrosuna katmaktadır. Ancak şu da bir gerçek ki, bilimsel ve teknolojik olarak hızla gelişen dünyada artık din hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesi için gerekli din hizmetlerinin verilmesi sürecinde geleneksel yöntemlerin, bilimsel ve teknolojik imkânlarla da desteklenerek geliştirilmesi ve daha geniş kitlelere ulaştırılması önemlidir. Bu da şüphesiz ancak çağın gereklerine uygun bilgi ve donanımına sahip din görevlileri ile mümkün olabilecektir (Turan, 2013: 69).

Bu çalışmamızda, Safranbolu ilçesinde görev yapmakta olan İmam-Hatiplere uygulamış olduğumuz Mesleki Yeterlilik Ölçeği ile imam-hatiplerin öğrenim durumları, meslekteki kıdemleri, görev yaptıkları camiler ve aylık ortalama kitap okuma durumlarına göre mesleki yeterliliklerinin ne durumda olduğunu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şunlardır;

1. İlçe merkezi ve merkeze yakın camilerde görev yapan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri, köylerde görev yapan imam-hatiplere göre, fark önemli olmamakla birlikte daha iyi durumdadır.

2. İlahiyat önlisans ve ilahiyat fakültesi mezunu imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri, imam hatip lisesi veya diğer alanlardan mezunu olan imam-hatiplere göre daha yüksektir. Özellikle sosyal bilimler meslek yüksekokulları ve işletme fakülteleri gibi yüksek öğretim kurumlarından mezun imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri daha düşüktür.

3. Meslekte çalışma yılına göre, yeni göreve başlayan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyleri ilk 10 yılda düşük görülürken, kıdemi 10-20 yıl arasında olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeylerinin kısmen yükseldiği, kıdemi 20 yıldan fazla olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeylerinin düşmeye başladığı görülmektedir.

4. Düzenli olarak kitap okuma alışkanlığı olan imam-hatiplerin mesleki yeterlilik düzeyi, hiç kitap okumayan imam-hatiplerden oldukça yüksektir. Ayrıca, imam-hatiplerin yarıya yakınının düzenli olarak kitap okumadıkları anlaşılmaktadır.

Yapmış olduğumuz çalışmamız bağlamında, ortaya koyduğumuz bu sonuçlardan yola çıkarak, imam-hatiplerin mesleki yeterliliklerinin artırılmasına yönelik aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda istihdam edilen imam-hatip lisesi mezunu ve köylerde görev yapmakta olan din görevlilerinin hizmet içi eğitim faaliyetlerine daha

fazla zaman ayrılmalı ve programlarında yeterlilik alanları ve toplumun ihtiyaç ve beklentileri de dikkate alınarak yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

2. Din görevlilerinin toplum üzerinde etkili olabilmeleri, sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve onlara örnek olabilmeleri için onlardan bilgi, birikim, donanım ve kültür bakımından ileri seviyede olmaları gerekmektedir (Yıldırım, 2006: 54). Bu nedenle, imam-hatip kadrosuna alınacak olan yeni imam-hatiplerin, mümkün olduğunca ilahiyat fakültesi mezunu ve pedagojik formasyona sahip adaylar arasından seçilmelidir. Ayrıca, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarının süresinin uzatılmasına ve sayısının sıklaştırılmasına çalışılmalıdır.

Çeşitli dönemlerde belli programlar çerçevesinde hizmet içi eğitim kursları ve seminerler aracılığıyla din görevlilerinin mesleki donanımlarının artırılmasına ihtiyaç vardır. Bu eğitim faaliyetleri, din görevlilerinin motivasyonlarını artırıcı bir etki yapacak, din hizmetlerinin daha kaliteli olmasını sağlayacaktır (Ayas, 1998: 71-72)

3. Görevinin ilk yıllarında olan imam-hatipler, mesleki yeterlilik düzeyleri yüksek olan ve rehberlik yapabilecek tecrübeli imam-hatipler yanında uygulama yapmaları sağlanmalıdır. Görev süresi 20 yılı geçen imam-hatiplere yönelik olarak motivasyonlarını artırıcı ve kendilerini mesleki bilgi ve motivasyon açısından yenilemelerini sağlayan faaliyetler düzenlenmelidir.

4. İmam-hatipler bilgi, beceri, formasyon kazanımlarının sürekliliği ve gelişmesi için konuyla ilgili basın-yayını takip etmeli, güncel olayları örnek göstererek konuları pekiştirmeli, alanıyla ilgili seminer, konferans, sempozyum ve kongreleri takip etmelidir. Ayrıca imam-hatipler, çeşitli organizasyonlarla veya ödüllendirme yöntemiyle kitap okumaya sevk edilmelidir. Örneğin, aylık rutin toplantılarda müftülük tarafından önceden belirlenmiş bir veya iki kitabın imam-hatipler tarafından okunması istenebilir. Bir sonraki mutat toplantıda, imam-hatipler arasından tesadüfen seçilen bir kaç imam-hatibe kitap hakkında bazı sorular yöneltilerek kitapların okunup okunmadığı müftü veya görevli bir kişi tarafından kontrol edilebilir. Böylece, belirlenen kitapların okunması sağlanabilir. Bu gibi etkinliklerle imam-hatiplere kitap okuma alışkanlığı kazandırılabilir.

5. İmam-hatiplerin görev analizleri yapılarak, ilahiyat fakültelerinin öğretim programlarında bu görev alanlarının gereklerine uygun teorik ve uygulamalı dersler konulmalıdır. İlahiyat fakültelerinin son sınıflarında öğrencilerin yaz aylarında camilerde uygulama yapmalarını sağlayan düzenlemeler yapılmalıdır. Mevcut görevli olan imam-hatiplere dini danışma ve rehberlik, dini pedagojik formasyon, cami içi ve cami dışı sosyal din hizmetleri gibi psikolojik ve sosyal hizmet alanlarında zaman zaman hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir. Dini sosyal hizmetler, dini psikolojik yardım hizmetleri, dini danışmanlık ve rehberlik, manevi bakım ve yardım hizmetleri gibi konularında imam hatiplerin hizmet içi eğitim seminerlerine katılmaları sağlanmalıdır. Bu konularda yüksek lisans yapmaları konusunda imam-hatipler yönlendirilmeli ve desteklenmelidir.

Kaynakça

- Ayas, O. (1998). Camilerde Görev Yapan İmam-Hatiplerin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, SBE.
- Bilen, M. (2001). "Cami İmamlarının Hadis Bilgilerinin Mahiyeti Üzerine Tecrübi Bir Araştırma". *İslamiyat*, IV(1): 80-88.
- Bilgiseven, A. (1986). *Genel Sosyoloji*. İstanbul: Filiz Kitabevi .
- Buyrukçu R. (1995). *Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Cebeci, S. (2012). *Dini Danışma ve Rehberlik*. Ankara: DİB Yayınları.
- Cebeci, S. (2005). *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çekin, A. (2005). Din Görevlisinden Beklentiler ve Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri (Elazığ-Erzurum-Malatya-Urfa Örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi. SBE.
- Çoştı, Y. (2013). "Din Görevlilerinde Mesleki Doyum (Çorum Örneği)". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,6(1):1-18.
- Dam, H.(2003)."Yetişkinlere Göre Yetişkin Din Eğitimi", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4):31-54.
- Dağcı T. (2010). Kırsal Kesimde Görev Yapan Din Görevlilerinin Sorunları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE.
- DİB, (2014). *Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği*, Resmi Gazete, Tarih:25.10.2011, Sayı:28095 Mükerrer.
- DİB, (2014). *Personel Yeterlilikleri*.
http://www2.diyamet.gov.tr/EgitimHizmetleriGenelMudurlugu/Materyaller/PERSONEL_YETERLILIKLERi_kitap_hali_21_Mayis_2014. (15.10.2014).
- DİB, (2013). *İstatistik Verileri*. <http://www.diyamet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136> (15.10.2014).
- DİB, (1965). *Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.633>. (15. 10.2014).
- Erdem, C. (2012). "Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yeterlilik Algıları ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma". *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(4):1727-1747.
- Güven, Ş. (2006). Din Görevlilerinin Yeterlilikleri – Tartışmalı İlmi Toplantı – (11-12 Mart 2004 /Kayseri), *İslâmi Araştırmalar Dergisi*, 19(2):402-408.
- Kaya, M. ve Turan, İ. (2013). "İlahiyat Fakültesi ve İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Din Görevliliğine İlişkin Mesleki Yeterlilik Algıları". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (34):5-36.
- Keskin, M.Y. (2004)."Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV(2):7-21.
- Keyifli, Ş. (1997). Urfa ve Yöresinde Yaygın Din Eğitimi, İmamların Mesleki İmkanları ve Problemleriyle İlgili Alan Araştırması, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE.

- Kızmaz, Z. (2005). "Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(1): 189-215.
- Köken, H. (2006). *Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik*. Ankara: DİB Yayınları.
- Köylü, M. (Ed.) (2012). *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayını.
- MYK, (2005). *Ulusal Yeterlilikler*.<http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-yeterlilikler> (04.12.2014).
- Onay, A. (2008). *Türkiye'nin Cami Profili*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayını.
- Öcal, M. (1999). *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayını.
- Safranbolu Müftülüğü, (2013). *Kurum Tanıtımı*.
<http://www.safranbolumuftulugu.gov.tr/devami.asp?id=12> (30.05.2014).
- Turan, İ. (2013a). "Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(1):47-73.
- Turan, İ. (2013). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Din Eğitimi Politikaları*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası*. (2005). Ankara: Yeni Çizgi Yayını.
- Yıldırım, Y. (2006). İlahiyat Fakültesi Mezunlarının Din Görevlisi Olarak Atanmasının Dini Hayat Üzerindeki Etkisinin Sosyolojik Analizi (Birecik ve Köyleri Örneği). (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, SBE.
- Yılgin, M. (1997). *Din Eğitimi Açısından Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri ve Cemaatle Olan İlişkileri*, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, SBE.
- Yavuzer, H. (2012). "Din Görevlilerinin Meslekleriyle İlgili Memnuniyet, Beklenti ve Performansları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Nevşehir Örneği". *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,(2):64-81.
- Yazıcı, N. (2007). "Din Hizmetleri Açısından Caminin Yeri ve Önemi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLVIII(II): 1-10.